

<https://doi.org/10.26565/2074-8167-2025-56-01>

УДК 37.091:331.45

Світлана Миколаївна Артюх

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри автоматизації,
метрології та енергоефективних технологій¹

e-mail: s.m.artyh@karazin.ua <https://orcid.org/0000-0003-0804-6313>

Анастасія Валентинівна Артюх

асистент кафедри автоматизації, метрології та енергоефективних технологій¹

e-mail: a.v.artiukh@karazin.ua <https://orcid.org/0000-0002-0396-0934>

¹ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія»

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

майдан Свободи 4, м. Харків, Україна, 61022

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена сучасним підходам до викладання навчальної дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» у закладах вищої освіти в умовах цифровізації освіти, зростання соціальних і техногенних ризиків, а також трансформації структури навчальних планів.

Увага авторів зосереджується на проблемах, пов'язаних зі збільшенням годин самостійної роботи, низьким рівнем підготовки здобувачів освіти молодших курсів до самостійної роботи у системі дистанційної освіти, зниженням практичної складової дисципліни та відсутністю достатньої мотивації до її опанування. Розглянуто основні методичні завдання курсу, спрямовані на формування у студентів безпечного типу поведінки, умінь оцінювати ризики, діяти у надзвичайних ситуаціях та надавати першу домедичну допомогу.

Особливу увагу приділено труднощам, пов'язаним з дистанційною формою навчання: обмеженою взаємодією з викладачем, технічними бар'єрами, відсутністю практичної роботи з обладнанням та засобами індивідуального захисту. Запропоновано низку ефективних рішень, зокрема впровадження віртуальних лабораторій, онлайн-тренажерів, відеолекцій, кейс-методів.

Зроблено висновок про доцільність поєднання цифрових технологій із практично орієнтованими формами навчання для забезпечення якісної підготовки. Автори статті підкреслюють роль викладача у формуванні професійних компетентностей і культури безпеки майбутніх фахівців, а також визначають його, як координатора самопідготовки здобувачів та носія професійних знань. Надано практичні рекомендації щодо оптимізації змісту та методики викладання дисципліни з урахуванням нових викликів.

Ключові слова: освітній процес, безпека життєдіяльності, безпечна поведінка, охорона праці, інноваційні підходи, інтерактивні методи.

Як цитувати: Артюх С.М., Артюх А.В. Основні аспекти викладання дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» у закладі вищої освіти. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2025. № 56. С. 6-13. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2025-56-01>

In cites: Artiukh, S.M., Artiukh, A.V. (2025). The main aspects of teaching the discipline "Basics of occupational health and safety" in a higher education institution. *Scientific notes of the pedagogical department*. № 56. 6-13 <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2025-56-01> [in Ukrainian].

Постановка проблеми. У контексті динамічних змін в освітньому процесі, що зумовлені модернізацією державних стандартів вищої освіти, впровадженням цифрових технологій та зростанням соціальних і професійних ризиків, особливого значення набуває формування у студентів ґрунтовних знань і практичних умінь з охорони праці та безпеки життєдіяльності. Водночас аналіз практики викладання дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» у закладах вищої освіти свідчить про наявність низки проблем: фрагментарність викладання, недостатня інтеграція з фаховими дисциплінами, обмежене використання сучасних освітніх технологій, а також низька мотивація студентів до засвоєння знань з цієї галузі.

Ці виклики зумовлюють потребу в оновленні змісту й методів викладання дисципліни, орієнтуючись на компетентнісний підхід, міждисциплінарність та активні форми навчання. Ефективне вирішення такого завдання має не лише навчально-пізнавальне, а й суттєве практичне значення, оскільки сприяє формуванню безпечного мислення майбутніх фахівців, їхньої готовності до відповідальної поведінки в умовах професійної діяльності.

Тобто, дослідження основних аспектів викладання цієї дисципліни та впровадження інноваційних підходів є важливим як у контексті підвищення якості вищої освіти, так і з точки зору забезпечення державної політики в галузі забезпечення безпечної життєдіяльності та охорони праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічні стратегії навчання дисциплін, пов'язаних із охороною праці та безпекою життєдіяльності у закладах вищої освіти, описана у багатьох джерелах наукової і методичної літератури, а також періодичних виданнях педагогічного спрямування. Більшість авторів наголошують на важливості формування у студентів безпечного світогляду як складової професійної компетентності. Зокрема, у роботах [4,6,7] В. І. Пономаренка, І. В. Гайдукевича, Т. О. Кузнецової аналізується роль інтеграції безпекових знань у структуру освітнього процесу майбутніх бакалаврів.

Дослідники у педагогічній галузі М. В. Головки, О. І. Бачинська та Л. М. Мартинюк [1-3] акцентують увагу на необхідності інтеграції компетентнісної парадигми в освітній процес дисциплін, спрямованих на підготовку студентів до ефективних дій у разі надзвичайних подій і в умовах професійної небезпеки. У свою

чергу, праці Ю. П. Сятиніної та О. В. Лисенка [5] порушують питання застосування інтерактивного навчального середовища та інформаційно-комунікаційних технологій у процесі засвоєння безпекових знань.

Незважаючи на наявність теоретичних і прикладних напрацювань у даній сфері, залишається актуальним подальший пошук ефективних методичних рішень щодо адаптації змісту дисципліни до специфіки різних освітніх програм, стимулювання навчальної мотивації студентів і підготовка актуальних дидактичних ресурсів, що відображають нові ризики в системі безпеки праці та життєдіяльності.

Узагальнення наукових підходів дозволяє дійти висновку про значну увагу, яку приділяють цьому питанню дослідники у вдосконаленні викладання безпекових дисциплін, проте вимагають подальших досліджень питання, орієнтовані на практичну ефективність і міждисциплінарну інтеграцію [6].

Мета статті. У статті розглядається сучасна практика викладання дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» у ЗВО, акцентується увага на наявних труднощах і потенційних шляхах удосконалення змісту та методики навчання.

Виклад основного матеріалу. У теперішніх реаліях виклики у сфері безпеки зумовлюють підвищення ролі дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» у формуванні фахової та громадянської відповідальності студентів, орієнтацію на формування особистості з безпечним типом мислення і поведінки. Проте, незважаючи на актуальність формування моделі безпечної поведінки в усіх сферах життєдіяльності, існує низка проблем, пов'язаних із недостатньою увагою саме до питань теоретичної та практичної підготовки студентів у сфері безпеки життєдіяльності. Крім того, викладання цієї дисципліни у студентів інженерних і педагогічних напрямів часто наштовхується на складність сприйняття ними низки питань, що ґрунтуються на знаннях шкільних предметів, таких як фізика, хімія, основи екології, тощо. Враховуючи значущість цього питання, метою вивчення дисципліни у ЗВО є формування сучасного рівня культури безпечної поведінки в усіх сферах життя [12].

Сьогодні, коли відбувається періодична зміна структури навчальних планів, скорочується доля аудиторних занять, і натомість, основна увага приділяється самостійній ро-

боті студентів, потрібно змінювати характер взаємодії між викладачами та студентами. Саме тому, роль викладача полягає не стільки у трансляванні знань з означеної дисципліни, скільки у необхідності організації самостійної роботи студентів, контролю якості її виконання та, за необхідності, корекції процесу виконання і наприкінці фіксації результату.

Завданням вивчення дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» є вивчення негативних чинників середовища існування та наслідків їх дії на людину; ознайомлення з нормативно-правовою документацією у сфері забезпечення безпечної життєдіяльності та охорони праці; набуття здобувачами освіти вмінь та навичок з оцінювання і попередження небезпек, визначення способів захисту від них; формування правильної поведінки в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій, вмінь та навичок надання першої домедичної допомоги; виховання творчого підходу до вирішення питань безпеки у майбутній професійній діяльності. Тобто першочерговим завданням є «збереження здоров'я та захист життя людини», адже «пріоритет життя та здоров'я працівників» [9, 13] був і залишається ключовим принципом державної політики з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності. Нормативне закріплення права на безпечні умови праці передбачене Конституцією як базовим законом держави [8].

Реалізація зазначених завдань повинна здійснюватися в рамках формування компетентностей. Аналіз Стандартів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальностей 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), 174 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка і 175 Інформаційно-вимірювальні технології, дозволяє констатувати, що зазначені стандарти у переліку компетентностей випускника рівня «бакалавр» містять в якості «спеціальних (фахових) компетентностей: навички здійснення безпечної діяльності та уміння застосовувати результативні підходи до організації праці з урахуванням вимог екологічної безпеки, охорони праці, гігієни та безпеки життєдіяльності. Отже, цей факт ще раз підтверджує необхідність формування у майбутніх фахівців навичок безпечної поведінки як однією з ключових складових загальної культури та професійної компетентності. На цьому фоні, вивчення дисципліни «Основи

охорони праці та безпека життєдіяльності» є дієвим механізмом формування комплексного усвідомлення потенційних загроз серед студентської аудиторії у побутовій, освітній і професійній сферах, а також розвитку в них здатності діяти свідомо й ефективно у разі виникнення небезпечних або надзвичайних ситуацій. Зазначена навчальна дисципліна не обмежується передачею базових теоретичних знань, а передусім спрямована на розвиток здатності до аналітичного мислення та свідомого дотримання норм безпечної поведінки у власному житті та соціумі, а також розвиток практичних умінь застосування набутих знань у реальних умовах [14, 19].

Поза тим, формування таких компетентностей є ключовою складовою професійної підготовки здобувачів освіти, що не залежить від спеціальності, адже безпечна діяльність є універсальною умовою ефективного функціонування у будь-якій галузі. А інтеграція питань охорони праці та безпеки життєдіяльності у навчальні програми фахових дисциплін сприяє підвищенню загальної культури безпеки в суспільстві та не суперечить вітчизняному законодавству і вимогам міжнародних стандартів [10].

У процесі викладання дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» викладач повинен здійснювати реалізацію двоїстого завдання: по-перше, закласти у свідомість студента потребу безпечного типу поведінки; по-друге, навчити формувати цю потребу у колег і підлеглих. І абсолютно не має жодного значення, в якій галузі економіки працюватиме майбутній випускник, оскільки «безпечний тип поведінки» - це параметри, які повинні стати життєвими принципами кожного.

Сформованість компетенцій після опанування курсу «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» має забезпечити майбутнім випускникам спроможність самостійно та на високому професійному рівні розв'язувати задачі забезпечення безпеки життя і діяльності людини, такі, як: застосовувати базові засоби захисту від можливих наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного чи соціального характеру; усвідомлювати роль і значущість інформації в умовах формування сучасного інформаційного суспільства, розпізнавати пов'язані з цим ризики та загрози, дотримуватись принципів інформаційної безпеки, зокрема щодо збереження державної таємниці; проявляти відповідальність і толе-

рантність у процесі використання інформаційних ресурсів [14, 20].

Основними напрямками оптимізації методики викладання вищезазначеного курсу є:

1. Поглиблене вивчення небезпечних явищ різної природи: соціальних, техногенних, геополітичних тощо;

2. Вивчення традиційних, нових, передових методик і технологій захисту людини від зовнішніх загроз;

3. Розвиток та удосконалення інформаційної підтримки процесу навчання основам охорони праці та безпеці життєдіяльності, налагодження дистанційного зворотного зв'язку із використанням активних та інтерактивних форм для активізації самостійної роботи;

4. Безперервне підвищення кваліфікації викладацького складу з навчально-методичних і науково-дослідних аспектів;

5. Залучення до участі в освітньому процесі практичних працівників зі сфери забезпечення безпеки життєдіяльності населення, державної служби з надзвичайних ситуацій; служби Держпраці;

6. Регулярне оновлення інформаційної бази, створення електронних підручників та навчальних посібників;

7. Удосконалення методичних і методологічних підходів до організації та контролю індивідуальної навчальної діяльності здобувачів.

Тому що, у сьогоdnішньому світі кількість небезпек, аварій та інцидентів невинно збільшується, причому прямо пропорційно розвитку науки і суспільства. Що вищі досягнення науки і техніки, то більші техногенні ризики супроводжують життя кожної людини. Чим складніша зовнішньополітична обстановка, тим вищі геополітичні ризики. Тому, завдання викладача навчити студентів розпізнавати, протистояти, запобігати різним загрозам і небезпекам. Для успішного вирішення цього завдання необхідний високий професіоналізм професорсько-викладацького складу. А відтак конче необхідно розробляти, досліджувати, впроваджувати, нові програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, спрямовані на безпеку життєдіяльності, нові освітні технології, удосконалювати систему дистанційної освіти здобувачів та систему on-line контролю сформованості компетенцій [2, 4].

Для здобувачів освіти ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» ХНУ іме-

ні В.Н. Каразіна, які навчаються за спеціальностями 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), 174 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка і 175 Інформаційно-вимірювальні технології вивчення «Основ охорони праці та безпеки життєдіяльності» заплановано на 1 курсі у 1 семестрі. У відповідності до навчальних планів зазначених спеціальностей більшість навчального часу студенти присвячують виконанню завдань у самостійному режимі із застосуванням системи дистанційної освіти, тобто самостійне виконання завдань, виконання тестових завдань за темами дисципліни, написання та захист індивідуальних завдань тощо. Але така організація викладання «Основ охорони праці та безпеки життєдіяльності» стикається з певними труднощами у підготовці студентів. Особливо це стосується підготовки до лабораторних занять, адже не кожен студент завчасно переглядає та опановує задану для самостійного ознайомлення тему заняття. Крім того, не слід забувати, що здобувачі першого курсу тільки розпочали навчання і не мають досвіду роботи з різними видами джерел інформації, а рівень сформованості у них вмінь до виконання самостійної роботи є недостатнім. А саме самостійна робота розвиває відповідальність, активність, самостійність, організованість, уміння орієнтуватися у великому потоці інформації та відбирати найважливіше, проводити аналіз фактичного матеріалу. Формування цих якостей сприяє самоосвіті та самонавчанню, самоорганізації та самовдосконаленню [3, 19].

Таким чином, недоліки і складнощі підготовки студентів з дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» під час виконання лабораторних занять у дистанційному форматі полягають у тому, що:

1. Відсутній практичний контакт студентів із обладнання та засобами захисту. Тобто студенти не мають можливості безпосередньо працювати з реальними засобами індивідуального захисту, вимірювальними приладами, технічними засобами контролю середовища тощо, що обмежує формування у них навичок безпечної поведінки. Так, наприклад, методичний супровід лабораторних занять при розгляді аспектів першої домедичної допомоги потребує ґрунтовного вивчення з використанням макета-тренажера для відпрацювання навичок серцево-легеневої реанімації, засобів для зупинення кровотечі (джгути, бинти), засобів для засвоєння знань

із надання першої допомоги при переломах кісток (шини). Навчання правилам надання першої допомоги має свої особливості. Недостатньо засвоїти певні теоретичні знання, необхідно багаторазово повторювати певні дії для конкретних невідкладних станів, щоб сформувані практичні навички [15, 17, 19]. Адже основне завдання першої допомоги – врятувати життя людині та зменшити наслідки травми. А невідкладні стани, які потребують надання першої допомоги можуть виникати не тільки при надзвичайних ситуаціях, а й у повсякденному житті.

2. Відбувається зниження рівня засвоєння матеріалу через брак візуалізації. Навіть при використанні відеороликів неможливо повністю відтворити умови реального лабораторного середовища, що впливає на глибину розуміння студентами процесів, які відбуваються під час лабораторного заняття.

3. Обмежена взаємодія студента із викладачем і зворотний зв'язок виникають через відсутність миттєвої корекції викладачем дій студентів, або пояснення в момент виникнення запитання. Це певним чином знижує ефективність навчального процесу.

4. Складність контролю самостійного виконання завдань студентами. Викладач не завжди може достовірно оцінити, наскільки самостійно студент виконав моделювання або практичні розрахунки, що ставить під сумнів об'єктивність оцінювання.

5. Недостатня мотивація та самодисципліна. Під час використання дистанційного формату організації навчання частіше спостерігається зниження залученості студентів до активного виконання завдань, особливо якщо відсутній чіткий контроль або миттєвий зворотний зв'язок.

6. Обмежені технічні ресурси: не кожен студент забезпечений стабільним та швидкісним доступом до інтернету, відповідним програмним забезпеченням або обладнанням, що обмежує їх участь в онлайн-демонстраціях чи виконанні віртуальних лабораторних робіт.

7. Відсутність емоційного включення студентів у процес навчання. Лабораторні заняття з дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» часто мають елементи ризику або змодельованих надзвичайних ситуацій, при переході на дистанційний формат спостерігається втрата емоційного впливу, що не сприяє формуванню відповідальної безпечної поведінки.

У зв'язку із вищевикладеними аргументами виникає необхідність пошуку результативних підходів та інструментів управління освітнім процесом, у тому числі їх самостійної роботи, форм контролю та перевірки засвоєння знань.

Самостійна робота здобувачів освіти може включати: визначення та характеристику термінів за темами дисципліни (складання термінологічного словника, заповнення таблиць, аналіз надзвичайних ситуацій, вирішення ситуаційних завдань. Також ефективними засобами, які дозволяють частково подолати недосконалість онлайн-освіти здобувачів є: використання онлайн-моделей небезпечних виробничих ситуацій з можливістю варіативної реакції студентів; застосування платформ типу Labster, Simformer, VR Safety Training дозволяють відтворювати умови реального виробництва. Створення та використання відеолaboratorій, з демонстрацією експериментів, замірів та методик оцінки ризиків, та з поясненням кожного кроку. Озвучені покрокові інструкції з типових лабораторних робіт. Організація відеоконференцій з демонстрацією дій викладача: така форма організації навчального процесу дає можливість ставити запитання синхронно (наживо), а додавання онлайн-кейсів та розбір змодельованих ситуацій у форматі «рішення-обговорення» дозволяє отримати зворотний зв'язок із студентами навіть на відстані. Організація регулярних консультацій у форматі онлайн-сесії «запитання-відповідь» щодо питань виконання лабораторних робіт та розв'язання практичних завдань. Це дозволить не тільки підвищити мотивацію студентів до вивчення дисципліни, але й зменшить відчуття ізоляваності від дистанційного навчання [18].

Висновки. Таким чином, збільшення поза аудиторної самостійної роботи студентів та навчання суто у дистанційному форматі з дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» потребує пошуку і застосування прогресивних засобів та заходів навчання, що є можливим лише за умов інтеграції цифрових технологій, активної участі викладача у залученні студентів та застосуванні інтерактивного підходу на кожному етапі засвоєння та контролю знань студентів. Педагогічні підходи мають бути спрямовані на виховання свідомого ставлення до безпеки в повсякденному житті й про-

фесійній сфері, здатності самостійно діяти у різних ситуаціях, вміння розпізнавати небезпеки, оцінювати ризики від них та приймати вірні рішення. А вміння викладача правильно організувати самостійну роботу студентів

сприятиме формуванню у них самоорганізації та розвиватиме творчий підхід до вирішення будь-яких завдань в процесі життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Головка М. В. Формування безпечного освітнього середовища у закладах вищої освіти. *Охорона праці і промислова безпека*. 2021. № 3(47). С. 18–22.
2. Бачинська О. І. Інноваційні підходи до викладання безпекових дисциплін у технічному ЗВО. *Педагогіка та психологія професійної освіти*. 2020. № 2. С. 56–60.
3. Мартинюк Л. М. Компетентнісний підхід у викладанні дисципліни «Охорона праці». *Науковий вісник Університету цивільного захисту України*. 2019. № 1. С. 89–94.
4. Пономаренко В. І. Проблеми інтеграції знань з безпеки життєдіяльності у фахову підготовку студентів. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*. 2021. № 4. С. 33–38.
5. Сятиніна Ю. П. Цифровізація навчального процесу при викладанні охорони праці. *Інформаційні технології в освіті*. 2022. № 20. С. 45–50.
6. Кузнецова Т. О. Методика викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності»: проблеми та перспективи. *Вища освіта України*. 2020. № 3. С. 72–77.
7. Гайдукевич І. В. Виховання культури безпеки в закладах вищої освіти. *Науковий вісник НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 5. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 68. С. 115–120.
8. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР: URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
9. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
10. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
11. Гур'єв, С.О. Медицина надзвичайних ситуацій. Екстрена медична допомога: навч. посіб. Суми: СумДУ, 2010. 321 с.
12. Мелех Л. В. Безпека життєдіяльності та охорона праці: навч. посіб. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 219 с.
13. Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці : конвенція МОП 187 [Соціальна відповідальність : міжнародний стандарт (SA8000: 2001): SAI SA8000: 2001 Social Accountability International. [Чинний з 2006-31-05] URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=47949
14. Соціальна відповідальність : міжнародний стандарт (SA8000: 2001): SAI SA8000: 2001 Social Accountability International. [Чинний з 1997-21-08] Київ, 2001. 12с.
15. ДСТУ ISO 45001:2019 Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування. [Чинний від 2021-01-01] URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=88004
16. Наказ МОЗ України від 05.06.2019 № 1269. Новий клінічний протокол «Екстрена медична допомога: догоспітальний етап». URL: https://moz.gov.ua/uploads/2/12737-dn_20190605_1269_dod.pdf
17. Чаплик В. В., Олійник П. В., Омельчук С. Т. Перша медична допомога постраждалим в умовах надзвичайних ситуацій. Медицина надзвичайних ситуацій : підруч. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації. Вінниця : Нова Книга, 2021. 221 с.
18. Lindholm M., Reiman A., Tappura S. The evolution of new and emerging occupational health and safety risks: A qualitative review. *Work*. 2024. Vol. 79, Issue 4. P. 235–256. DOI: 10.3233/WOR-230005
19. Tewari A., Paiva A.R. Modeling and mitigation of occupational safety risks in dynamic industrial environments. 2022. P. 22-30.
20. Patel V., Chesmore A., Legner C.M. Trends in Workplace Wearable Technologies and Connected-Worker Solutions for Next-Generation Occupational Safety, Health, and Productivity. 2022. P. 24 -28.

Стаття надійшла до редакції 25.04. 2025

Стаття рекомендована до друку 30.05. 2025

Svitlana Artiukh

PhD in Engineering, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Automation, Metrology and Energy Efficient Technologies¹
s.m.artyh@karazin.ua <https://orcid.org/0000-0003-0804-6313>

Anastasiia Artiukh

Assistant of the Department of Automation, Metrology and Energy Efficient Technologies¹
a.v.artiukh@karazin.ua <https://orcid.org/0000-0002-0396-0934>

¹Education and Research Institute “Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy”
of V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Square, 4, Kharkiv, Ukraine, 61022

**THE MAIN ASPECTS OF TEACHING THE DISCIPLINE “BASICS OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY”
IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTION**

The article is devoted to modern approaches to teaching the discipline “Fundamentals of Occupational Health and Safety” in higher education institutions in the context of digitalization of education, growth of social and technological risks, and transformation of the structure of curricula.

The authors focus on the problems associated with the increase in hours of independent work, the low level of preparation of junior students for independent work in the distance education system, the decrease in the practical component of the discipline and the lack of sufficient motivation to master it. The main methodological tasks of the course aimed at forming a safe type of behavior in students, the ability to assess risks, act in emergency situations and provide first aid are considered.

Particular attention is paid to the difficulties associated with distance learning: limited interaction with the teacher, technical barriers, lack of practical work with equipment and personal protective equipment. A number of effective solutions are proposed, including the introduction of virtual laboratories, online simulators, video lectures, and case studies.

It is concluded that it is expedient to combine digital technologies with practically oriented forms of education to ensure quality training. The authors of the article emphasize the role of the teacher in the formation of professional competencies and safety culture of future specialists, and also define him as a coordinator of self-training of applicants and a carrier of professional knowledge. Practical recommendations for optimizing the content and methods of teaching the discipline in view of new challenges are provided.

Key words: educational process, life safety, safe behavior, labor protection, innovative approaches, interactive methods.

REFERENCES

1. Golovko, M. V. (2021). Formation of a safe educational environment in higher education institutions. *Occupational safety and industrial safety*. No. 3(47). P. 18–22. [in Ukrainian].
2. Bachynska, O. I. (2020). Innovative approaches to teaching safety disciplines in technical higher education. *Pedagogy and psychology of vocational education*. No. 2. P. 56–60. [in Ukrainian].
3. Martyniuk, L. M. (2019). Competency-based approach to teaching the discipline «Occupational safety». *Scientific Bulletin of the University of Civil Defense of Ukraine*. No. 1. P. 89–94. [in Ukrainian].
4. Ponomarenko, V. I. (2021). Problems of integrating knowledge of life safety into professional training of students. *Vocational education: pedagogy and psychology*. No. 4. P. 33–38. [in Ukrainian].
5. Syatynina, Yu. P. (2022). Digitalization of the educational process when teaching occupational safety. *Information technologies in education*. No. 20. P. 45–50. [in Ukrainian].
6. Kuznetsova, T. O. (2020). Methodology of teaching the discipline «Life Safety»: problems and prospects. *Higher education of Ukraine*. No. 3. P. 72–77. [in Ukrainian].
7. Gaidukevich, I. V. (2018). Cultivation of a safety culture in higher education institutions. *Scientific Bulletin of the NPU named after M. P. Dragomanov*. Ser. 5. Pedagogical sciences. Issue 68. P. 115–120. [in Ukrainian].
8. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28, 1996 No. 254k/96-BP: URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
9. On Labor Protection: Law of Ukraine dated October 14, 1992 No. 2694-XII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> [in Ukrainian].
10. Civil Defense Code of Ukraine: Law of Ukraine dated October 2, 2012. No. 5403-VI: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> [in Ukrainian].

11. Guriev, S.O. (2010). Emergency Medicine. Emergency Medical Care: Textbook. Sumy: SumDU, 321 p. [in Ukrainian].
12. Melek, L. V. (2022). Life Safety and Labor Protection: Textbook. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs, 219 p. [in Ukrainian].
13. On the foundations that promote occupational safety and health: ILO Convention 187 In force since 2006-31-05 URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=47949 [in Ukrainian].
14. Social responsibility: international standard (SA8000: 2001): SAI SA8000: 2001 Social Accountability International. In force since 1997-21-08 Kyiv, 2001. 12 p. [in Ukrainian].
15. DSTU ISO 45001:2019 Occupational health and safety management systems. Requirements and guidelines for application. [Valid from 2021-01-01] URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=88004 [in Ukrainian].
16. Order of the Ministry of Health of Ukraine dated 05.06.2019 No. 1269. New clinical protocol «Emergency medical care: pre-hospital stage». URL: [https:// moz.gov.ua/uploads/2/12737-dn_20190605_1269_dod.pdf](https://moz.gov.ua/uploads/2/12737-dn_20190605_1269_dod.pdf) . [in Ukrainian].
17. Chaplyk, V. V., Oliynyk, P. V., Omelchuk, S. T. (2021). First medical aid to victims in emergency situations. Emergency medicine: a manual for students of higher medical schools of the IV level of accreditation. Vinnytsia: Nova Knyga, 221 p. [in Ukrainian].
18. Lindholm, M., Reiman, A., Tappura, S. (2024). The evolution of new and emerging occupational health and safety risks: A qualitative review. Work. Vol. 79, Issue 4. P. 235–256. DOI:10.3233/WOR 230005
19. Tewari, A., Paiva, A.R. (2022). Modeling and mitigation of occupational safety risks in dynamic industrial environments. R. 22-30.
20. Patel, V., Chesmore, A., Legner, C.M. (2022). Trends in Workplace Wearable Technologies and Connected Worker Solutions for Next Generation Occupational Safety, Health, and Productivity. P.24-28.

The article was received by the editors 25.04.2025

The article is recommended for printing 30. 05.2025